

Regeringskansliet
Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.nm@regeringskansliet.se

Diarienummer
KN2025/00609

Datum
2025-06-07

**Yttrande från BirdLife Sverige gällande Miljömålsberedningens delbetänkande SOU 2025:21
*Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till åtaganden inom biologisk
mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF)***

BirdLife Sverige har beretts möjlighet till yttrande över delbetänkandet SOU 2025:21 – *Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF)*. BirdLife Sverige jobbar mycket aktivt med att gällande naturvårdslagstiftning ska tillämpas korrekt, och besitter omfattande expertis om hur olika former av exploatering, däribland jord- och skogsbruk, påverkar fåglar och ekosystem.

Här nedan presenteras föreningens (till stora delar kortfattade) ställningstaganden till Miljömålsberedningens arbete. I allt väsentligt bifaller vi Naturskyddsföreningens välformulerade synpunkter och förslag. Vi delar Naturskyddsföreningens ståndpunkt att delbetänkandet innehåller ett flertal goda förslag som innebär steg i rätt riktning, men på det hela taget är förslagen alltför otillräckliga och i flera fall kontraproduktiva.

En stor brist i delbetänkandet är att det saknas förslag om ett nationellt mål om att stoppa och vända förlusterna av biologisk mångfald till 2030, vilket är det enskilt viktigaste målet i det globala ramverket för biologisk mångfald. Det saknas också förslag om etappmål för att fasa ut miljöskadliga subventioner och ställa om till hållbara brukningsmetoder inom jord- och skogsbruk. (Tvärtom föreslår beredningen en ny miljöskadlig subvention i form av statligt stöd till gödsling av skog.) Vidare saknas mål om att skydda 30 % av Sveriges landareal till 2030. De åtgärder som föreslås för ett hållbart brukande av skogsmark är djupt otillräckliga för att ställa om skogsbruket i linje med det globala ramverkets åtgärdsplan 10.

BirdLife Sverige ser positivt på beredningens förslag om satsningar på rådgivning och åtgärdssamordnare för stärkt biologisk mångfald samt förstärkningar av arbetet med skötsel och restaurering av skyddade områden. Vi stödjer satsningar på återväntning av dikade torvmarker samt förslagen om att förtydliga och utveckla miljöbalkens krav på ekologisk kompensation. Föreningen ställer sig bakom förslaget att tillsätta en statlig samordnare för näringslivets arbete med biologisk mångfald.

Bakgrund

Grunden för "den gröna given" är insikten om att vi, i mycket större utsträckning än idag, måste skydda våra ekosystem från exploatering, för att såväl markanvändningssektorn som levande organismer ska kunna överleva på lång sikt. Detta vilar på vetenskaplig och ekologisk grund om vad ekosystemen kräver för att vara funktionella. Den världsordning vi känner kommer inte att bestå om vi exploaterar 80 % av jordens yta, vilket är utgångspunkten för att de internationella konventioner som syftar till att säkerställa mänsklighetens framtid.

BirdLife Sverige konstaterar att den senaste fördjupade utvärderingen av miljömålen visar att inget av de landskapsanknutna miljömålen bedöms nås till 2030, och att utarmningen av den biologiska mångfalden i Sverige fortsätter. En av de viktigaste slutsatserna i den fördjupade utvärderingen är att arbetet med biologisk mångfald måste integreras i alla politikområden och i alla delar av samhället, och att det är markanvändningen inom jord- och skogsbruk som är huvudorsaken till dagens negativa utveckling.

Av Miljömålsberedningens direktiv framgår att den ska klargöra hur nationella mål och prioriteringar kan anpassas till EU-rätten. Beredningens uppdrag kan vidare tolkas som en avvägning hur det svenska samhället ska vara långsiktigt hållbart, vilket kräver såväl ekonomisk som social och ekologisk hållbarhet. Så är inte fallet idag, då en stor del av det jord- och skogsbruk som bedrivs inte är hållbart för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Miljömålsberedningens viktigaste uppgift måste därmed vara att lägga fram förslag om hur långsiktigt välstånd för Sverige och dess invånare kan säkerställas. Detta kan bara ske genom att brukande/nyttjande av den natur vi lever av bedrivs inom ramen för vad ekosystemen tål för att samtidigt vara fortsatt funktionella på lång sikt. Miljömålsberedningen måste därvid belysa konsekvenserna för biologisk mångfald och ekosystem om vi inte lever upp till beslutade nivåer av naturskydd och naturhänsyn.

De förslag som sekretariatet arbetade fram under 2024 visade en tydlig ambition att slutföra regeringsuppdraget enligt angivna riktlinjer och samtidigt tillse att Sverige uppfyller de åtaganden som följer av vårt medlemskap i EU samt de internationella konventioner som vi har undertecknat. Förslagen skulle också leda till att stärka Sveriges konkurrenskraft som trovärdig producent av hållbara skogsprodukter och öka våra möjligheter till ett långsiktigt hållbart samhälle som även kommande generationer kan leva i med bibehållet välstånd. BirdLife Sverige ser med stor besvikelse och bestörtning hur Miljömålsberedningens politiska majoritet har valt att i första hand lägga fram slutliga förslag som medför små konsekvenser för de stora marknäringarna, snarare än att leva upp till vad som krävs för att uppfylla EU-rätten och åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn. Det kan därmed ifrågasättas om delbetänkandets titel fortfarande är relevant.

Hållbart brukande av skogsmark för kolinlagring och biologisk mångfald (kap. 8)

BirdLife Sverige beklagar att Miljömålsberedningen inte gör något tydligt ställningstagande kring vilka förändringar som krävs för att det svenska skogsbruket ska leva upp till internationella åtaganden, såsom åtgärds mål 10 i det globala ramverket för biologisk mångfald och Sveriges beting inom LULUCF, samt gällande EU-lagstiftning. Även om vi kan stödja flera av beredningens förslag så är de är djupt otillräckliga för att åstadkomma den förändring som krävs för att svenskt skogsbruk ska bli hållbart.

EU:s skogsstrategi slår fast att skogsbruksmetoder som orsakar förlust av biologisk mångfald och kollager, såsom kalhyggen, endast ska användas med försiktighet. Trots det är trakthyggesbruket helt dominerande i Sverige idag och bara enstaka procent av skogen brukas med hyggesfria metoder. En ökad andel hyggesfritt skogsbruk och ett ekosystembaserat naturnära skogsbruk har inte bara positiva effekter på biologisk mångfald och friluftsliv, utan minskar även risken för skador från bland annat granbarkborre, svamp och stormar¹.

BirdLife Sverige konstaterar att EU-domstolen i de förenade målen C-473/19 och 474/19 *Skydda skogen* kräver att myndigheterna prövar huruvida aktuell skogsbruksmetod utgör ett *"förebyggande och hållbart skogsbruk som är förenligt med bevarandekraven i livsmiljödirektivet"*. Det finns tydliga vetenskapliga belägg för att ett omfattande trakthyggesbruk inte är hållbart för många av de organismer som lever i våra "produktionsskogar", vilket bland annat visas av antalet rödlistade och hotade arter i sådana miljöer.

Andelen produktiv skogsmark där naturnära skogsbruk bedrivs behöver därför successivt öka. (I annat fall måste betydligt större arealer produktiv skogsmark omfattas av skydd.) Det är absolut nödvändigt att utöka

¹ Felton et al. 2023. *Climate change adaptation and mitigation strategies for production forests: Trade-offs, synergies, and uncertainties in biodiversity and ecosystem services delivery in Northern Europe*. Ambio 53, 1–16; <https://link.springer.com/article/10.1007/s13280-023-01909-1>

tillämpning av hyggesfria metoder, som skapar större variation och skiktning, om vi ens vill komma i närheten av ett hållbart skogsbruk.

BirdLife Sverige vill poängtera att myndigheter som handlägger ärenden enligt 12 kap. 6 § miljöbalken måste kunna pröva om det finns andra metoder som anmälaren kan använda sig av och som medför att åtgärden inte behöver förbjudas. När en markägare idag anmäler en planerad skogsbruksåtgärd till Skogsstyrelsen så prövas endast den skogsbruksmetod (allt som oftast trakthyggesbruk) som har angetts i anmälan. Genom att låta prövningen omfatta även andra skogsbruksmetoder än trakthyggesbruk kan pågående markanvändning fortgå utan att den avsevärt försvåras.

Hållbart jordbruk (kap. 9 och 16)

Om Sverige ska kunna leva upp till EU-rätten och de avtal som Sverige förbundit sig att följa, så måste förslagen gällande hur Sverige ska kunna nå ett hållbart jordbruk innehålla tydliga incitament för ekologiskt jordbruk samt, med stöd i CAP och restaureringsförordningen, konkreta lösningar för hur Sverige ska kunna öka biodiversiteten och kolupptaget i jordbrukslandskapet. BirdLife Sverige konstaterar att Miljömålsberedningens politiska majoritet, även i detta avseende, har lagt fram förslag som är undermåliga avseende både biologisk mångfald och kolinlagring.

CAP-stöd och andra politiska åtgärder för att främja jordbruket riktas i många fall antingen till miljöinsatser eller mot ökad lönsamhet, vilket riskerar målkonflikter. Fokus måste läggas på att åstadkomma en politik som skapar lönsamhet för det hållbara jordbruket och att ge bättre förutsättningar för omställning till sådant. Miljömålsberedningen saknar skarpa förslag som på allvar bidrar till uppfyllelse av miljömålen och förbättrade ekonomiska villkor för hållbar jordbruksproduktion. Betänkandet saknar vidare tydliga ställningstaganden kring vilka ståndpunkter Sveriges regering behöver driva i CAP-förhandlingarna och förhandlingarna om EU:s långtidsbudget, där det krävs höjda miljöambitioner med en större andel av CAP-budgeten öronmärkt till åtgärder för miljö och klimat. Inkomststöd och högre stöd för miljöåtgärder bör riktas mer till små och diversifierade gårdar samt nya/unga lantbrukare, i linje med rekommendationerna från EU:s strategiska dialoger, för att skapa incitament för miljö- och klimatåtgärder.

Sverige behöver ett etappmål för ökad andel ekologisk produktion, med en ambitionsnivå som lägst i linje med målsättningarna i EU:s biodiversitetsstrategi, det vill säga att 25 % av jordbruksmarken ska brukas ekologiskt år 2030. Ekologiska gårdar har i genomsnitt 30 % högre biologisk mångfald än konventionella, med stora fördelar för bland annat pollinatörer. De senaste åren har andelen ekologisk produktion för första gången sjunkit i Sverige, samtidigt som politiska mål om ekologisk produktion har tagits bort.

BirdLife Sverige ställer sig bakom förslagen om miljöersättning för odling av vall och mellangröda, men det behövs också ökade incitament för naturbete och hävd för att gynna biologisk mångfald samt uppfylla kraven inom restaureringsförordningen. BirdLife Sverige stödjer därvid förslaget om en ny miljöersättning för anläggning och skötsel av landskapselement som gynnar en hög biologisk mångfald i odlingslandskapet. Detsamma gäller förslaget att slopa återbesogningsplikten i en zon på 25 meter närmast jordbruksmark.

Återvätning (kap. 12)

Bevarande och återvätning av torv- och våtmarker för att öka nettoinlagringen av koldioxid i markanvändningssektorn är onekligen en av de allra mest effektiva och kostnadsmotiverade åtgärder som Sverige kan tillämpa för att bidra till en bättre framtid för befolkningen. BirdLife Sverige ser således positivt på förslaget att minska utsläppen från dikade organogena jordar genom återvätning till 2030, vilket måste underlättas genom att se över regelverket för markavvattningsföretag. Återvätningens åtgärder bör därefter utökas och torvbrytning bör fasas ut snarast möjligt.

Riksdagen bör snarast möjligt också rösta fram ett etappmål för hur många hektar våtmark som ska restaurerats till naturtyp enligt art- och habitatdirektivet. Liknande etappmål måste även införas för andra naturtyper än våtmarker, för att Sverige ska kunna leva upp till restaureringsförordningen.

”Skyddad” natur (kap. 13)

För att få ett ändamålsenligt och effektivt områdesskydd samt fastställa restaureringsbehoven som syftar till att nå våra internationella åtaganden duger det inte att förändra rapporteringen till EU. Att försöka definiera impediment eller räkna in frivilligt avsatta områden som skyddad natur följer inte riktlinjerna från IUCN när det gäller effektivitet, redovisning och långsiktighet². Skydd av det föreslagna ”fjällskogspaket” vore däremot ett tydligt sätt att visa att Sverige avser att ta vederbörligt ansvar för våra skogar gällande lagstiftning och undertecknade avtal.

Den skyddade skogen står idag för en betydande del av nettokolinlagringen, men än mer av kolsänkan. Mer skyddad skog innebär större kolsänka samt större klimatfördelar jämfört med nuvarande skogsbruk. Skydd av ur- och naturskogar är således avgörande för minskad klimatpåverkan, inte minst eftersom potentialen för kolinlagring genom skydd och restaurering av skog är mycket högre än tidigare beräkningar har visat³: *“Retaining and increasing carbon stocks in forests and avoiding emissions should be recognised as priorities for global environmental policy progressing towards more ambitious climate and biodiversity targets for the European Green Deal... Under the EU Biodiversity Strategy for 2030, the aim is to strictly protect all remaining primary and old-growth forests, restore and manage them and their buffer zones for biodiversity conservation. This protection is a mitigation activity that can be implemented rapidly and contribute to many co-benefits for biodiversity conservation and provision of ecosystem services, cognisant of their complementarities and interdependencies. Europe has few areas of forest with minimal human disturbance and so protecting these remaining areas should be a priority for climate and forest policy. Restoration of forest ecosystems by allowing continued growth of regenerating forests, active restoration measures, and re-connecting fragmented remnants across landscapes, will provide crucial mitigation benefits that contribute to emissions reduction targets as well as existing and future co-benefits.”*

BirdLife Sverige delar beredningens bedömning att det finns goda möjligheter att utveckla tillämpningen av andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder (OECM) i en svensk kontext, men för att sådana ska kunna rapporteras till Europeiska miljöbyrån (EEB) måste det fastställas att de är av särskild betydelse för biologisk mångfald, att de redovisas transparent (på karta) samt att det finns system och rutiner på plats för att säkerställa att de bevaras långsiktigt. Frivilliga avsättningar har i dagsläget konstaterats ha ett lägre bevarandevärde jämfört med formellt skyddad skog⁴: *“Thus, the amount of formally protected and voluntary set-aside forests are presently too low, and have limited quality and poor functional connectivity.”*

Frivilligt avsatta hänsynsytor har inte något juridiskt skydd och i praktiken står det markägaren helt fritt att ”omplacera” frivilliga avsättningar till annan (del av) fastighet. Det finns åtskilliga exempel på att frivilliga avsättningar avregistreras som sådana för att sedan avverkas. Ett flertal granskningar (av bland andra

² IUCN-WCPA Task Force on OECMs. 2019. *Recognising and reporting other effective area-based conservation measures*; <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PATRS-003-En.pdf>

³ Keith H, Kun Z, Hugh S et al. 2024. *Carbon carrying capacity in primary forests shows potential for mitigation achieving the European Green Deal 2030 target*. Commun Earth Environ 5, 256; <https://doi.org/10.1038/s43247-024-01416-5>.

⁴ Angelstam P, Bush T & Manton M. 2023. *Challenges and Solutions for Forest Biodiversity Conservation in Sweden: Assessment of Policy, Implementation Outputs, and Consequences*. Land 12, 1098; <https://doi.org/10.3390/land12051098>

Sveriges Radio⁵ och ideella miljöorganisationer⁶) har visat att även större FSC-certifierade skogsbolag avregistrerar frivilligt avsatta hänsynsytor och nyckelbiotoper. Frivilliga avsättningar saknar också helt skydd mot andra ingrepp i miljön än virkesuttag.

Riksrevisionen konstaterade i sin granskningsrapport *Skyddet av värdefull skog*⁷ att: "För att bedöma de frivilliga avsättningarnas bidrag till måluppfyllelse behöver staten ha tillräcklig kunskap om dessa. Granskningen visar att staten inte har det, framför allt när det gäller kvalitet och varaktighet. Trots att både riksdag och regering vid flera tillfällen har poängterat vikten av att staten skaffar sig denna kunskap har hittills inte tillräckliga insatser gjorts av Skogsstyrelsen, som är ansvarig myndighet för uppföljning av miljömålet Levande skogar." Vid redovisning av ett därefter följande regeringsuppdrag konstaterade Skogsstyrelsen: "I delar av nuvarande system för uppföljning av frivilliga avsättningar är kvalitén för låg... Från civilsamhället och politiken nationellt och inom EU och FN finns ökade krav på mer transparens och öppenhet, även avseende de frivilliga avsättningarna. Idag saknas en tillräcklig transparens kring frivilliga avsättningar och det krävs en utveckling för att möta ökade behov."⁸

En väg framåt skulle kunna vara att utveckla en ny avtalsform mellan staten och de markägare som är intresserade av att få sina frivilliga avsättningar rapporterade, som binder markägaren att inte vidta åtgärder eller ingå överenskommelser som innebär att områdenas naturvärden skadas. För frivilliga avsättningar med skötselbehov bör även åtaganden om nödvändiga skötselinsatser regleras i ett sådant avtal.

BirdLife Sverige motsätter sig att Naturvårdsverket ska rapportera skogliga impediment som OECM. Även om vissa skogliga impediment (främst hållmarkstallskog) har betydelse för vissa artgrupper, så är artrikedomen och betydelsen för biologisk mångfald betydligt lägre för skogliga impediment än för produktiv skog. Det globala ramverket innebär skydd av 30 % av landarealen av *särskild betydelse för biologisk mångfald*, samt att skyddade områden är *ekologiskt representativa*. Improduktiv skogsmark är redan idag kraftigt överrepresenterad i skyddade områden, då ca 24 % av den improduktiva skogsmarken är formellt skyddad, medan motsvarande siffra för den produktiva skogsmarken är 6 %⁹. Att ytterligare öka andelen improduktiv skogsmark i det skydd som rapporteras till EEA skulle göra nätverket av skyddade områden ännu mindre representativt, och kan inte anses ligga i linje med Sveriges åtaganden. Bortsett från större virkesuttag saknar skogliga impediment också helt skydd mot andra ingrepp i miljön. Sådana ingrepp kan förväntas öka i omfattning framöver, inte minst till följd av accelererad utbyggnad av vind- och solenergi.

BirdLife Sverige motsätter sig också att Naturvårdsverket får i uppdrag att avgränsa den del av riksintresseområdet obrutna fjäll som ligger utanför formellt områdesskydd, och rapportera detta som OECM. Ett av skälen är, även i detta fall, att det globala ramverket ställer krav på att skyddade områden ska vara ekologiskt representativa. Kalfjällsmiljöer är redan idag kraftigt överrepresenterade i skyddade områden,

⁵ Kaliber: *Striden om skogen*; <https://sverigesradio.se/stridenomskogen>

⁶ Greenpeace och Skydda Skogen: *Naturskogarna som hotas av staten*; <https://skyddaskogen.se/wp-content/uploads/2021/09/rapport-greenpeace-skydda-skogen.pdf>

⁷ RiR 2018:17; https://www.riksrevisionen.se/download/18.2008b69c18bd0f6ed3f2c114/1528811933743/RiR_2018_17_ANPASSAD.pdf

⁸ *Frivilliga avsättningar – förslag på system för uppföljning av geografiskt läge, varaktighet och naturvårdskvalitet*. Skogsstyrelsen, 2020; <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/rapporter/rapporter-2022/20210202020192018/rapport-2020-9-frivilliga-avsattningar-forslag-pa-system-for-uppfoljning-av-geografiskt-lage-varaktighet-och-naturvardskvalitet.pdf>

⁹ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/boende-bebyggelse-och-mark/markanvandning/formellt-skyddad-skogsmark-frivilliga-avsattningar-hansynsytor-samt-improduktiv-skogsmark/pong/tabell-och-diagram/formellt-skyddad-skogsmark-frivilliga-avsattningar-hansynsytor-samt-improduktiv-skogsmark-arealer-och-andelar-for-riket/>

med 44 % ovan den fjällnära gränsen skyddat som naturreservat eller nationalpark¹⁰. Det finns vidare inget generellt hinder för skogsbruk inom de områden som utpekats som obrutna fjäll, vilket idag – vid sidan av klimatförändringarna – utgör det största hotet mot naturvärdena inom de obrutna fjällmiljöerna.

Sammanfattningsvis är de åtgärder som beredningen föreslår i flera fall otillräckliga för att leva upp till de kriterier som beredningen själv anger bör gälla för att OECM-områden ska kunna rapporteras till Europeiska miljöbyrån. Beredningens förslag motsvarar alltså varken Sveriges EU-åtaganden eller konventionen om biologisk mångfald (CBD).

Ur- och naturskogar (kap. 14, 17 och 20)

Av sekretariatets gapanalys och ursprungliga förslag om naturskydd framgår tydligt att Sverige i dagsläget inte uppfyller kraven gällande kartläggning och skydd av ur- och naturskogar: *"Det är enligt kommissionens vägledning av yttersta vikt att de behöriga myndigheterna utvecklar GIS-kartläggningen av urskogar och naturskogar på nationell nivå... Strukturell och regelbunden övervakning av urskogar och naturskogar bör göras för att mäta och bedöma effekterna av styrning, förvaltningsåtgärder samt mänskliga och naturliga (biotiska och abiotiska) störningar, inbegripet klimatförändringarnas konsekvenser. Övervakning är också avgörande för att vägleda bevarandet av dessa skogsområden och för att informera om genomförandet av nuvarande och framtida strategier, politik och lagstiftning."*

Av den av Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket för Miljömålsberedningen sammanställda rapporten om "gammelskogar"¹¹ samt gällande mål och krav (30 % skydd, varav 10 % strikt, samt gynnsam bevarandestatus för EU-naturtyper) framgår tydligt att en av de första åtgärder som måste till är att kartlägga var de stora ytor "okarterade" gammelskogar med höga naturvärden faktiskt finns, och att de inte huggs ner. Den fortsatta avverkningsen av skogar med höga naturvärden är ett växande problem för trovärdigheten i hela den svenska bioekonomin och därmed skogsindustrins långsiktiga internationella konkurrenskraft.

Gällande praxis visar tydligt att ur- och naturskogar i många fall avverkas (i strid med gällande riksdagsbeslut¹²), då Skogsstyrelsens beslut huvudsakligen grundar sig på redovisade artfynd och inte på huruvida skogen definieras som ur-/naturskog. Kunskapen är än mer bristfällig i okarterade ur- och naturskogar, varför avverkningsandelen torde vara ännu högre där. Det är därför mycket angeläget att verkligt förbud mot avverkning av ur- och naturskogar införs skyndsamt, och att definitionen av ur- och naturskogar är i linje med den som EU-kommissionen har bestämt. Sådant förslag saknas emellertid bland de som Miljömålsberedningen slutligen har lagt fram, vilket är ett uppenbart bevis för att beredningens politiska majoritet har misslyckats med uppdraget att presentera förslag som lever upp till de krav som EU ställer på Sverige som medlemsland.

Den nuvarande situationen är ohållbar och innebär att den ekologiska funktionaliteten i skogslandskapet kontinuerligt försämras, vilket gör det allt svårare för Sverige att nå både nationella miljökvalitetsmål samt internationella och EU-rättsliga åtaganden. Den senaste fördjupade utvärderingen av miljömålet *Levande skogar*¹³ visar att skyddsvärda skogar fortsätter att avverkas och att Skogsstyrelsen idag anser sig sakna

¹⁰ Storslagen fjällmiljö – Fördjupad utvärdering av miljömålen 2023. Naturvårdsverket, 2022;

<https://www.naturvardsverket.se/4acc07/globalassets/media/publikationer-pdf/7000/978-91-620-7073-1.pdf>

¹¹ Urskogar och naturskogar – sammanställning av underlag och bedömning av arealer. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, 2023;

<https://www.sou.gov.se/contentassets/e66f5e3eaaed43ddb8ae786a452eed39/underlagsrapport-urskogar-och-naturskogar---kunskapsunderlag.pdf>

¹² Proposition 2021/22:58; https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/starkt-aganderatt-flexibla-skyddsformer-och-okade_h90358/html/

¹³ Levande skogar – Fördjupad utvärdering 2023. Skogsstyrelsen, 2022; <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/rapporter/rapporter-202220212020192018/rapport-2022-12-levande-skogar---fordjupad-utvardering-2023.pdf>

tillräckliga verktyg för att leva upp till riksdagens beslut att skogar med höga naturvärden inte ska avverkas utan bevaras långsiktigt.

Frågan om definitioner aktualiseras ytterligare av regeringens förslag till snäv tolkning av förnybartdirektivets *"old-growth forests"*. Det torde vara självklart att en skogs betydelse för både biologisk mångfald och klimat måste definieras utifrån ekologiska kriterier och ekosystemtjänster, inte fokusera på indikatorer som saknar direkt koppling till skogarnas kvalitet (såsom *"beståndsålder"*). EU-kommissionens vägledning och myndigheternas tolkning¹⁴ måste därmed följas. Därav framgår uttryckligen att skogens ålder är av sekundär betydelse, och att det i stället är skogens egenskaper avseende tillstånd och struktur som är avgörande. En mycket hög trädålder kan enligt vägledningen betraktas som en indikation på lång skoglig kontinuitet och betydelse för biologisk mångfald, men både av EU-kommissionens vägledning och Skogsstyrelsens redovisning framgår tydligt att skogar med avsevärt lägre beståndsålder i många fall kan utgöra naturskog. Grundtyevägd medelålder säger ingenting om skogens verkliga ålder, det vill säga hur länge det funnits skog med en obruten kontinuitet, om det finns någon spridning i ålder bland träden eller om skogens art- och variationsrikedom. Naturskogar är naturligt olikåldriga och även våra finaste urskogar uppnår sällan en grundtyevägd beståndsålder på 180 år.

Förvaltning av skyddade områden (kap. 15)

Med restaureringsförordningen införs bindande krav på att vidta åtgärder för att uppnå gott tillstånd för de utpekade naturtyperna, vilka i stor utsträckning finns inom formellt skyddade områden. Förvaltning av skyddade områden har utgjort en alltmer eftersatt post i den svenska statsbudgeten och vi delar sekretariatets slutsats: *"För att Sverige ska uppnå sina internationella åtaganden för naturskydd och restaurering måste den naturvårdande skötseln öka i de skyddade områdena."* BirdLife Sverige stödjer därvid Miljömålsberedningens samtliga förslag om förvaltning av skyddade områden.

Restaurering av natur (kap. 16)

Det är en stor brist att Miljömålsberedningen har valt att avgränsa sitt uppdrag till frågor som inte hanteras i den nationella restaureringsplanen. Naturrestaureringsförordningen förutsätter en genomgripande samhällsomställning och kräver politiskt ledarskap, vilket måste anses vara ett av Miljömålsberedningens syften att utgöra. Att stoppa den snabba förlusten av natur- och kontinuitetsskogar är en förutsättning för att Sverige ska leva upp till restaureringsförordningens krav på icke-försämring för utpekade naturtyper, men den kräver också att den politiska ledningen konkretiserar vilka områden som har bäst förutsättningar för restaurering. BirdLife Sverige förespråkar en ambitiös implementering av restaureringsförordningen och anser att nuvarande politiska ambition om att göra så lite som möjligt på lång sikt kommer att missgynna Sverige och dess befolkning.

En del aktörer hävdar att en ansvarsfull skogspolitik, hållbart jord- och skogsbruk samt genomförande av restaureringsförordningen skulle kosta för mycket. Verkligheten visar att uthålligt jord- och skogsbruk kan vara väl så lönsamt för den enskilde markägaren, och såväl insatta ekonomer som ekologer vet att ju längre vi väntar med att ställa om, desto dyrare och mer förödande blir konsekvenserna. I beräkningarna av en långtidsbudget för svenskt jord- och skogsbruk samt skydd av skog måste inkluderas den enorma kostnad som blir konsekvensen av att förstöra ekosystemen ytterligare, både för samhällsekonomin och för

¹⁴ *Urskogar och naturskogar – sammanställning av underlag och bedömning av arealer*. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, 2023; <https://www.sou.gov.se/contentassets/e66f5e3eaaed43ddb8ae786a452eed39/underlagsrapport-urskogar-och-naturskogar---kunskapsunderlag.pdf>

människors hälsa. Genomförda kalkyler visar att "återbäringen" för restaurering sannolikt ligger i spannet 8–51 gånger den ekonomiska insatsen¹⁵⁻¹⁶.

Styrmedel

Utifrån Miljömålsberedningens uppdrag är det oundvikligt att föreslå styrmedel för ett hållbart brukande av skog (och jordbruksmark). Frivillighet kommer därvid även fortsättningsvis att vara otillräckligt. BirdLife Sverige delar utredningens bedömning att det är viktigt att riksdagen årligen anvisar anslag med tillräckliga belopp för betalning av sådan intrångsersättning som fastighetsägare har författningsreglerad rätt till och att väntetiderna för ersättning hålls korta. Dagens incitamentsstruktur, där en markägare behöver forcera fram en ersättningssituation genom att anmäla skogsbruksåtgärder man egentligen inte vill eller har för avsikt att utföra, skapar konflikter och försvårar för det viktiga strategiska arbetet med områdesskydd.

BirdLife Sverige vidhåller att nuvarande och mycket problematiska "konflikt om skogen" aldrig kommer att lösas förrän markägare får så pass hög utkomst av eller ersättning för naturvärden på sin mark att det överstiger virkesvärdet vid avverkningsförbud. Det måste anses högst rimligt att skogsindustrin och markägarkollektivet gemensamt använder en del av vinsterna från den gemensamma naturresursen skog för att gynna markägare med höga naturvärden, som komplement till statlig ersättning.

För BirdLife Sverige,

Daniel Bengtsson
Fågelskyddsansvarig, BirdLife Sverige
daniel.bengtsson@birdlife.se, 070 515 45 33

¹⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_22_3747

¹⁶ https://www.natuurpunt.be/system/files/2025-05/Investeren%20in%20natuurherstel%20rendeert_WWF-Natuurpunt-Natagora_Vito.pdf